

боці; рівнож дуже мало, майже зовсім не використано археологічного матеріалу — автор майже виключно черпав з письменних, свійських джерел. Рисунки, додані до словаря, переважно не мають документального характеру: се не копії певних автентичних предметів (що було б корисно), а рисунки, зроблені навіть без вказівок на жерела, на яких оперті сі образки.

М. Г.

Тимошенко И. Е. — Литературные первоисточники и прототипы трехсотъ русскихъ пословиць и поговорокъ, К., 1897, ст. XXV—174.

Тільки в останні часи метод порівняного студювання творів народньої літератури придбав загальне розповсюдження і за сей невеличкий протяг часу дав користні і цінні здобутки. Завдяки йому ми можемо прозирати — хоч поки що недалеко — в історію літератур і там, де нема для нас свідощів і памяток. Се придає велику вагу висше згаданому методу, але ним треба користуватись досить обережно: в казках, піснях і т. и. двох ріжних народів, що стоять досить далеко оден від другого на антропологічній скалі, можемо знайти багато подібного, але булоб нельогічно звідси перейти до виводу що до взаємного впливу отсих народніх літератур. Иноді можна впасти в помилку і зауважати генетичні відносини там, де є подібність на ґрунті загальнолюдеьского споріднення: бо подібне в подробицях побуту чи народньої літератури зустрічає ся однаково й у Ескимосів з Фіджі, як і в Басків з Сіу і т. д.

В таку помилку впав і д. Тимошенко, автор висше занотованої книжки. Він добре знає грецьку і латинську літературу й шукає — як не виключно, то переважно — там аналогії до руських приказок. Не можна сперечатись, що був у нас культурний вплив клясичних літератур, завдяки посередництву Візантії, а потім Польщі (ст. XIV), але булоб сміливим відшукувати для всіх поданих у д. Т. приказок прототипи в клясичних мовах. Чи можемо ми сказати з певністю, що подані у д. Т. приказки мають як раз таку генезу й не могли самостійно виникнути на нашім ґрунті? Ні... Таки приказки — як чорний як дьоготь, білий як сніг (чи біліїший від снігу), солодший від меду — могли самостійно виникнути в кожній країні, де тільки зустрічають ся дьоготь, сніг, мід... А між тим — д. Т. дає для отсих приказок — в Гомера (*νέφος*) *μελάντερον ἢ τε πίσσα*, (*ἔπποι*) *λευκότεροι χιόνος*, *τοῦ καὶ ἀπὸ γλώσσης μέλιτος γλυκίων ῥεον αὐδῆ* (ст. 10). Поруч з сказано-зроблено ми знаходимо — *αὐτὰ 'ἐπέειθ' ἀμα μῦθος ἔην*, *ἄμ' ἔπος ἄμ' ἔργον dictum-factum* (ст. 6). Порівняння людини з каміннем д. Т. виводить в *σοὶ δ' αἰεὶ κραδίη στερεωτέρη ἐστὶ λίθος* (10). Між російськими приказками

ми знаходимо деякі приказки в українській верзії — напр. пани як дурні: що хотять те і роблять (*μωρῶ καὶ ἄρχοντι ἔππερ ἄν δόξῃ* (N. 253), чим горщик накипів, тим буде смердіти -- *quo semel est imbuta recens, servabit odorem Testa diu* (Гораций, пор. й уривок з Варрона — N. 144), жите людини як булька на воді — *ut dicitur — homo bulla* (Варрон — N. 145) і т. и.

Не треба міркувати, що в сій книжці, де зібрано — як подано в заголовку — 300 приказок (ми не перелічували) — нема користних аналогій і порівнянь; зовсім ні: книжка має певну вартість, як збірка аналогій до руських приказок, але не первотворів, і ми хотіли лише зазначити не всюди докладний метод автора — робити вивід про гезузу на підставі одної лише подібности. *О. Г-ий.*

Къ исторіи исправленія книгъ въ Болгаріи въ XIV вѣкѣ. Исслѣдованіе П. А. Сырку. Томъ I, вып. I, Спб., 1899, ст. XXXII + 609.

Професор петербурського університета Сырку, від довшого часу студуюючи діяльність болгарського патріарха Єфимія Тирновського, видав тепер широку біографію його на тлі сучасного релігійного і культурного життя (в 2 випуску, видав ім ще 1890 р., автор зібрав літургічні писання Єфимія, в 3-ім огляне його літературні писання, а в II т. має бути мова про поправу церковних книг). Ся праця має свій інтерес і для нас: під впливом Єфимія стояли його земляки руські митрополити Кипріяні і Гр. Цамблак, і виясненне тодішніх релігійних і культурних напрямів Болгарії може дещо дати й для того темного періоду в історії нашої культури. Крім того автор подекуди говорить за Кипріяна й Гр. Цамблака й спеціально (с. X, 252). Деякі цікаві подробиці можна вказати й по за тим (нпр. про мініятюри ватиканського кодекса хроніки Манасії — с. 425 і т. и.) *М. Г.*

А. Верзиловъ — Очеркъ торговли Южной Руси 1480—1569 г. (Сборникъ Черниговского земства 1898).

Ся розвідка д. Верзилова з'явила ся наслідком праць автора за часи перебування його у київському Університеті, де він працював у професора В. Антоновича, котрому він складає свою подяку у коротенькій передмові до свого дослідю. Автор висловлює думку, що внутрішні відносини Литовсько-Руської держави в значній мірі вияснені вже ученими істориками, вияснені відносини політичні, суспільні, церковно-релігійні, навіть родинні, а тепер на черзі дослідити історію інституцій фінансових і торговельно-промислових. Виходячи з такого погляду автор робить